

НАРОДНА ВЕРОВАЊА

Народно веровање о природним појавама

Када грми, народ каже да се Свети Илија вози по небу колима. Негде, опет, кажу да се то по небу котрља паузна - велика дрвена руда, којом се веже сено или жито приликом превоза на колима.

За муње народ каже да то Свети Илија стрелама гађа ђавола, свог најљућег противника.

Народ верује да Свети Илија неће да бије људе громом; а ако се то ипак догоди, то је само због тога што је ђаво стао на човека, па је Свети Илија, у мржњи према ђаволу, погодио и човека.

По народном веровању гром бије свуда - само неће у коприву и трње.

Отуда и народна изрека:

"Неће гром у коприве."

Када грми зими, биће крвопролиће. ("Усред зиме кад му време није.")

Када се први пут у години чује грмљавина, ваља се поваљати по земљи да не би болела леђа.

Ако гром удари у кућу или дрво, предсказује губитак или штету или тој кући или околини.

Помрачење сунца предсказује неплодну годину, болест, рат или политичке промене.

Помрачење месеца предсказује изненадне болести, скупоћу и друге невоље.

Звезда када се спусти на земљу, означава олује са ветром или смрт знаменитог лица. ("Некоме се угаси звезда.")

Репате звезде кад се појаве, треба се надати земљотресу, глади, помору или смрти знаменитих лица. Кад се 1910. године појавила Халејева комета, многи су очекивали смак света.

Земљотрес предсказује рат, скупоћу и разарање.

Када се први пут угледа млад месец, треба да се каже: "Здрав здрављаче, нов новаче, теби врећа, мени срећа." Или трипут узастопце: "Ја пун - ти празан."

Верује се да ће онај ко успе да прође испод дуге, променити пол - то јест, ако је мушко постаће женско и обратно.

Када се дигне велики вихор, народ каже да ђаволи играју коло; зато, да би вихор престао, понеки опсују ђавола под лево колено.

Ако пада слатка роса, предсказује помор у стоци.

Силни и ужасни ветрови предсказују рат или нешто друго неповољно.

Ветрови који дувају са северне стране у касну јесен, предсказују да следеће године усеви неће бити баш најбољи.

Народно веровање о животињама

ПАС. - По понашању пса народ предсказује разне неповољне догађаје.

Када пас дању завија и урличе, значи болест, рат или смрт. На то завијање народ одговара: "На главу душмана", ...

..."На газдину главу" или "На његову (псећу) главу" - већ према томе шта ко жели.

Ако пас урличе у глуво доба ноћи, слути на смрт домаћина; а ако урлпче увече, онда се "лоше пише" нскоме од укућана. Обично пса који "предскаже" овако црну судбину, одведу дубоко у планину и завежу за неко дрво, па ако пас преживи три дана, знак је да се његово "предсказаније" неће обистинити, те пса враћају кући.

Ако пас урличе и завија за време болести некога у кући, нема много изгледа да ће болесник преживети; а ако пас весело трчкара око куће. знак је да ће болесник оздравити.

Када се чобански пас навади да коље јагањце, предсказује да ће газда ускоро пропасти.

Када се кучка спари са вуком. знак је да ће доћи до помора стоке.

Чији се пас проскита и слабо навраћа кући, народ каже да му се и газда проскитао; а ако се кучка проскита, каже се да је и домаћица почела да "шара".

Када се псето протеже, слути на болест и смрт укућана.

Запажено је да пас неколико дана завија и не једе кад ко умре у кући а нарочито домаћин.

Познати су случајеви да пас скапа на гробу свога господара.

МАЧКА. - Мачка се сматра кобном - баксузном животињом.

Када се мачка лиже и умива, треба се надати гостима или ће бити лепо време.

Када мачка неће код болесника да лежи, значи да му је скоро крај.

Када мачка мауче и често излази из куће, знак је да у кући има нека непоштена особа.

Када мачка не крије свој поган, кућа треба да очекује неку несрећу.

Када мачка мауче у глуво доба ноћи, предсказује нечију смрт.

Када мачка неће да лови мишеве или када почне да прави разну штету по кући, знак је да газду неко поткрада.

КОЊ. - Када коњи вриште, треба их са вољом слушати, јер они доносе добре вести.

Када коњи у доба рата весело и силно вриште и ногама бију, значи да ће њихова страна победити.

Но, ако се покажу невесели и плашљиви. слуте на пораз.

По народном веровању коњ разуме немушти језик и види све појаве у невидљивом свету, али о томе не сме ником ништа да каже јер би липсао.

Веран коњ данима рже кад му умре газда, а ако му је газда рањен, зна га кући донети.

Када човек јаше коња, коњска копита кроз лупарање говоре: "Држ' се не бој се, држ' се не бој се," а када јаше магарца, магарчева копита лупарају: "Лопата, мотика, лопата, мотика", а то по народном тумачењу значи да је опасније јахати магарца него коња.

СТОКА. - Када чобани погубе стоку у планини, изнад огњишта завежу вериге да би се вуковима уста завезала па да не нападају стоку.

Домаћица не иде у шталу са празном ведрицом, већ у њој увек има мало воде. Водом крави опере виме, а остатак проспе. Чим мало намузе млека, замочи два прста у млеко и истресе га на краву, па ће крава дати довољно

млека. а то се чини и на крају муже да би крава и други пут имала доста млека.

Када се добри волови потеряју на вашар ради продаје, домаћин исече мало длаке између рогова и то уваља у восак и чува у кући, а волове нахрани на кућном прагу мекињама и сољу да волови на новом послу не куну старе укућане.

Ако крава тели све мушку телад, знак је да ће кућа запасти у дугове.

Када некоме угине говече, од новца добијеног за кожу треба купити неки суд који се употребљава на ватри: шерпу, бакрач, тепсију.

Ако се у кући прича да је некоме угинуло говече, треба узети жар са огњишта и бацити га напоље уз речи: "Далеко било од нас."

Стоку не ваља шкопити за време младог месеца.

Када се коме крава облизни, верује се да ће неко умрети у кући.

Када се појави покор у стоци, верује се да ће то зло задесити и људе.

Када се стока тера на пазар, треба одсећи прамичак вуне или длаке и бацити у тор да напредак сгоке остане у кући.

ЖИВИНА. - Народ верује да анђеол дође и опомене петлове када треба да почну оглашавати долазак зоре и дана.

Ђаво, да би напакостио људима, наведе петла да запева много раније, пре пола ноћи, и избуди људе без потребе. Таквог петла народ зове кривац и сматра га за весника несреће.

Ако се један петао три пута у кратком времену огласи као кривац, обично га домаћин после тога закоље и поједе.

Када петао кокодаче као кокошка или кокошка кукуриче као петао не треба се добру надати и најбоље је заклати их и појести.

Први петлови обично запевају око један сат по поноћи, други око два, а трећи око три сата ујутру. Кад човек нема сата, ово му служи као сат. ("Поћи ћемо после првих петлова.").

Понегде петлове не чувају дуже од годину - две дана. Ово због тога што по веровању петао прве године пева: "Ти газда" а друге године "Ја газда". или прве године пева "Закољи ме" а друге године: "Зачепркаћу те".

Када петао кукуриче на прагу, а деца пузе по кући, сврака крешти близу куће, или бубамара падне на руку, доћи ће гости.

Ако кокош улети у кућу и легне на огњиште, неко ће се из куће разболети и умрети.

Када се кокошка у кући стресе, доћи ће гост.

Да би кокошке боље носиле јаја, треба им дати мало варице да једу.

Јаја за насад не ваља преносити преко воде, јер се неће излећи. Ако већ мора да се пренесу треба их замочити у ту воду па ће дати добар излег.

Под живину се насађује непаран број јаја. Жена која је насађивала живину, треба мало да поседи код гнезда да би јој квочка мирно седела на насаду.

Када се пилићи увече узнемире око кокошке, предсказују неку штету у кући а можда су у близини пацов или твор.

Ако пилићи много пиште, биће гладна година.

ВУК - КУРЈАК је најомраженија животиња, ваљда зато што је највећи непријатељ стоке - човековог блага. По народном веровању вука је створио ђаво.

Народна пословица "Боље је убити доброг вука него лошег Турчина"
најречитије говори колико је вук омражен код нашег народа.
Верује се да онај ко убије девет вукова, обезбеђује себи место у рају.

Жене на длаци од убијеног вука каде децу, да би им деца била
неустрашива као вукови.
"Вук длаку мења, али ћуд никада."

ЛИСИЦА се сматра најлукавијом и најпаметнијом животињом.

ЗЕЦ је брза али несрећна животиња, јер га прогоне и људи и остале
животиње.

МЕДВЕД је по народном веровању био човек кога је Бог претворио у
медведа зато што је ногама месио хлеб.

СВИЊА. Када свиња рије под прозором, предсказује весеље; а када рије
под кућним прагом, наговештава да ће неко из куће умрети.

Када свиња почне да једе живину, предсказује несрећу; а када почне да
једе свој пород, треба је одмах заклати или продати.

ОВЦА је дошла из раја да својом вуном облачи народ.

ЛАСИЦА по народном веровању разуме шта јој човек каже.

Ако јој каже што лоше када је види, она му се приближи крадом и побљује му се у јело, те га на тај начин отрује.

ЛАСИЦА тамани мишеве, зато народ каже када је спази: "Ласице - невестице прете ти наши мишеви да ће ти изгристи уши: дођи и поједи их." Када то чује ласица навали на мишеве и зато је не треба убијати.

ЗМИЈА се као и вук сматра највећим човековим злотвором. Ако се човек замери змији или је нагази, треба да је убије, јер ће му се она осветити.

Оне змије које се налазе по кућним темељима и које живе око куће, народ зове кућним змијама, чуваркућама. Те змије народ не убија, јер се верује да су то претворени умрли преци који чувају кућу.

Змије које се појаве пре Ђурђевдана, сматрају се грешнима: некога су ујеле прошле године.

МИШЕВИ када се у једном пределу појаве у великој множини, предсказују томе пределу љутог заповедника или глад. Када се у кући појаве, знак је да неко од укућана поткрада домаћина.

КРТИЦА када рије по дворишту, слути на несрећу.

ЖАБУ не ваља убијати, јер ко то учини, умреће му мајка.

РИБА. - Ако буде много рибљег лова, означава плодну годину.

Када риба плива озго над водом, предсказује помор у стоци.

Ко помогне или спасе животињу која је у невољи, томе ће се то добротинство кадтад вратити.

Када рода стоји или седи на крову, знак је мира и спокојства у тој кући. Ако рода при томе клепеће, кућу ће задесити штета. Свраку ко чује да крешти, знак је да ће добити госте или радосне вести.

Чавке кад стану пред кућом па крече пре ручка, добар је знак. Но, када оне стану иза куће и крече после ручка, означава рђав и неповољан догађај.

Орао кад лети или стоји неком на кући, означава му срећу.

Сову - буљину - сојку ко чује, неко ће му се разболети у кући.

Сова је ноћна птица злослутница. На чију кућу слети и почне ноћу у глуво доба да хуче, предсказује нечију смрт у близини. Ако хуче у глуво доба ноћи у пољу или шуми, треба очекивати ружно време.

Када гавран загракће изнад куће, смрт је у близини. Ко чује гаврана да гракће ван куће - у пољу или шуми, нека се причува, јер га може задесити несрећа.

Ћук је птица која се само ноћу јавља. Ко ме ћук стане на кућу и почне да ћуче, верује се да ће неко из те куће умрети.

Кад ћук ћуче у пустој шуми, предсказује родну годину; ако ћуче на усамљеном дрвету, треба очекивати глад.

Кукавица се сматра жалосном али не и кобном птицом. Она је по народној легенди постала од сестре кнеза Лазара и стално кука за Лазаром и његовим царством. Негде, опет, верују да је постала од кћери кнеза Лазара. Кукавица кука од Ђуревдана до Видовдана и грехота ју је убити.

Није добро чути кукавицу у јутро пре него што се нешто не поједе.
("Превари ме кукавица!")

Ко чује кукавицу да кука а има при себи новаца, нека се ухвати за новчаник, па ће му новчаник целе године бити пун.

Пчела. Ко хоће да држи пчеле, треба један рој да нађе, један да купи, а један да украде, па ће му се пчеле добро ројити и доста меда давати. Када се пчеле роје на неувобичајеном месту, чувају то место од штете и несреће.

Да би пчеле сакупиле што више меда, треба на Божић или Ђурђевдан са најближег извора донети у устима воде и попрскати кошнице, па ће бити меда као воде.

Када се пчеле роје, треба отпасати појас и пребацити га преко роја, па ће пчеле да се задрже у пчелињаку или ће отићи само до најближег дрвета.

Паук кад се нађе коме на одећи, предсказује срећу и радосне вести.

Бео паук ако прави паучину под постељом, означава срећу; а ако је паук црн, онда несрећу.

Бубамара ако слети коме на руку или одећу, значи да ће тај добити госте. ("Лет', лет', бубамаро, доведи ми госте.")

Скакавци кад се појаве у множини, предсказују војну и помор.

Народна веровања о путу и путовању

Када из куће неко одлази на далек пут, не ваља се тога дана ништа давати из куће на зајам, јер би путнику пут био несрећан.

Када човек полази коњем на пут па му се коњ помокри, није добро; а ако се побалега, пут ће му бити срећан и успешан.

Ко крене на пут, па се врати по нешто што је заборавио, тај на том путу неће имати неког нарочитог успеха. Ако се два или три пута врати по заборављене ствари, пут ће му се завршити са губитком и непријатностима.

Ко ујутро када изађе из куће сретне некога са пуним торбама или корпама, тај ће тога дана имати среће.

Ако сретне некога са празним корпама или торбама, ништа му неће полазити од руке.

Водоноша са празним тестијама када иде по воду, никога нити поздравља нити отпоздравља, јер би "малер терао" тога кога он сретне и поздрави.

Потковица коњска нађена, или цела или парче, обећава срећан и користан дан.

Ако се неко на путу саплете на неки камен или пањ, знак је да је на томе месту закопано благо.

Змија, зец, лисица, мачка и јеж коме пређу пут, снаћи ће га несрећа.

Насупрот овоме, негде верују да су лисица и јеж добри знаци и коме они пређу пут, пратиће га срећа.

Ко види ловца или педача да иде у лов, нека га не пита куда ће, јер ће он бити једини кривац ако ови тога дана ништа не улове.

Ко на путу сретне грбаву особу, пратиће га срећа. А ако ту особу неprimетно такне по грби, биће срећне руке све док руке не опере.

Одјачара ко сретне, пратиће га срећа.

Мачка коме пресече пут, значи да од тога пута неће имати никакве користи.

Ко на путу сретне пса, пут ће му бити успешан.

Свиње срести на путу, знак је да ће се доћи до неочекиваног добитка.

Риђег коња ко сретне на путу, видеће се са драгом особом.

Белца коња ко сретне на путу, имаће непредвиђене издатке.

Ко сретне јелена, знак је да ће му пут бити користан.

Ко сретне зеца или му зец претрчи пут, знак је да ће га снаћи нека непријатност, па да би то избегао, треба оно место три пута да обиђе или да се преврне преко главе.

Коме успут трн загне за одећу, знак је скоре свадбе на коју ће и он бити позван или позвана.

Не ваља се прећи пут натовареним колима, јер ће се нешто на тим колима сломити.

Не ваља се, такође, прећи пут старијем.

Не ваља се мачку возити у колима.

Ваља се, кад се пролази поред гробља, да се прекрсти, јер се тиме "нечастиви" терају са пута.

Ваља се када се полази на пут три пута куцнути десном руком о врата или праг, за срећна пута и повратка.

Ваља се кад год се уђе у кућу назвати Бога и пожелети добро кући и укућанима, па макар кућа била и празна, јер по народном веровању дух предака чува кућу домаћина, тако кућа никад није сама.

Ако ти младо чељаде, нарочнто женско, пређе пут, знај да је то баксуз и прекрсти се.

Народно веровање о данима

Некада, док није било сатова, народ је време рачунао и делио по разним радњама и појавама у току дана и ноћи. Дан и ноћ народ је овако делио и називао:

Дан се дели на јутро, мали ручак или доручак од 8-9 часова, велики ручак или подне - око 12 часова, ужина око 15 часова, велики заранак (заранци), мали заранак, смирај - залазак сунца.

Ноћ се дели на први сумрак, сумрак, вече - време када се вечера, глуво доба - око пола ноћи, први петли -око 1 час по поноћи, други петли, трећи петли, зора, освит дана, свануће - када се дан забели на истоку.

Понегде глуво доба називају време од 10 часова увече па до првих петлова.

Током лета подне се утврђује на тај начин што у то доба, ако је сунчано, човек може ногом да стане на главу своје сенке.

Понедељак је срећан дан за почетак сваког посла. Тога дана полази се на већа путовања. Жене не дају своје игле на посуду. Трговци не дају на вересију.

Уторак је несрећан дан у који се ништа не започиње. Тога дана се не крштава, не венчава, не праве свадбе нити пере рубље.

Среда је дан у који се пости и не почиње никакав женски посао. Среда је погодна за почињање пољопривредних радова.

Четвртак је срећан дан за започињање нових послова. У четвртке од Ускрса до Духова сељаци не прежу волове нити раде ма шта са њима. Народ те четвртке зове "зелени четвртци".

Петак је дан у који се пости, тога дана се не започиње никакав посао, већ се ради само раније започето. Нарочито женски свет пази да ништа не ради од женских радова када је млади петак, то јест, у први петак после мене месеца. У петак се ништа не позај-мљује из куће.

Субота је несрећан дан и задушни дан, то јест, дан у који се помињу мртви.

Недеља је срећан дан, у тај дан се ништа не ради, већ се одмара и моли Богу.

Уторак, петак и субота су дани у које не ваља ништа почињати нити завршавати.